

om att de grundläggande rättsnormerna är giltiga. Men hur skall eller kan detta anspråk på giltighet för normativitet grundas eller motiveras? AH avvisade alla tänkbara förslag: Gud, förnuftet, suveränens vilja, etc. Och AH tvekade inte att göra ingående studier av religionen, filosofin och statsvetenskapen för att demonstrera sin fundamentala insikt: normativitet är baserad på värderingar.

PM återger med elegans den infekterade debatten om rättigheters existens, där speciellt AH:s protagonister och elever kom att inta något drastiska ståndpunkter, vilket resulterade i en skarp polemik inte bara inom Uppsalaskolan utan också i den europeiska debatten. Vad kan man mena när man förnekar existensen av rättigheter? Några förslag på definitioner (DF) kommer här i en positiv variant:

- ”X är en rättighet” = DF1. ”X är ett intresse”
 DF2. ”X är en vilja”
 DF3. ”X är en juridisk position”

Det tycks mig som om AH avsåg DF1 och DF2 när han förnekade existensen av rättigheter, eftersom dessa definitioner saknar referens till den legala ordningen i fråga. Däremot kunde AH väl acceptera DF3, låt vara att han kallade den legala ordningen olyckligt för det ”rättsliga maskineriet”. PM klargör detta i sin kunniga analys av rättsfilosofiska grundproblem.

Avslutningsvis kan man säga att PM ställer saker och ting på sin rätta plats. Äntligen har denne svenske tänkare fått den balanserade analys han definitivt förtjänar. För AH måste Oxenstiernas Verdandiskrift ”Vad är Uppsalafilosofin?” ha inneburit en oerhörd besvikelse (Oxenstierna, 1938). Oxenstierna förbigår AH mer eller mindre, och han kallar Uppsalaskolan för ”begreppsanalys” (vad är inte begreppsanalys i västerländsk filosofi?) samt hävdar att den s.k. kritiken av subjektivismen (epistemologi av först och främst Phalén) är det mest betydande resultatet av skolan. PM korregerar Oxenstierna, vars framställning brister i objektivitet, opartiskhet och saktighet, enligt Hermérens (1972) analys av dessa

svåra begrepp.

Referenser

- Fries, Martin, 1945. ”Der Wirklichkeitsbegriff nach Hägerström (Verklighetsbegreppet enligt Hägerström). Antwort auf Anders Wedbergs Besprechung des Buches mit dem obigen Titel (Theoria X, 250–52)”, *Theoria*, 11(1), s 71–74.
- Herméren, Göran, 1972. *Värdering och objektivitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Hägerström, Axel, 1929. ”Die Wissenschaft der Gegenwart in Selbstdarstellungen”, s 111–159 i *Die Philosophie in Selbstdarstellungen*. Bd. 7:3. Leipzig: Meiner.
- Hägerström, Axel, 1987. *Moralfilosofins grundläggning*. Stockholm: Almqvist & Wicksell.
- Marc-Wogau, Konrad, 1968. *Studier till Axel Hägerströms filosofi*. Stockholm: Prisma.
- Oxenstierna, Gunnar, 1938. *Vad är Uppsalafilosofien?*. Stockholm: Bonnier.
- Wedberg, Anders, 1944. ”Review of Martin Fries: *Verklighetsbegreppet enligt Hägerström*”, *Theoria* 10(3), s 250–252.

Jan-Erik Lane är professor i statsvetenskap vid Universitetet Freiburg.

Strang, Johan, 2010. *History, Transfer, Politics. Five Studies on the Legacy of Uppsala Philosophy*. Philosophical Studies from the University of Helsinki 30. 294 s.

Anmälan av Jan-Erik Lane.

Den så kallade Uppsalaskolan i filosofi (US) upphör inte att fascinera idéhistoriker och samhällsvetare. Till tidigare analyser av Svante Nordin, Jan Bengtsson och Staffan Källström levererar nu Johan Strang (JS) ett finskt perspektiv på US. Han är väl inläst på den svenska och internationella litteraturen om US, både den *tidiga US* med Hägerström och Phalén, och den *senare US* med Hedenius, Marc-Wogau och Wedberg. Och han vill påvisa hur nordiska filosofer som finländaren Kaila, dansken Jörgensen och norrmannen Næss kom att påverka den *senare US* att revidera den *tidiga*

US så att den *sena US* blev ingenting annat än allmän analytisk filosofi. Vad har då detta budskap med politik att göra?

Strang argumenterar för att politiska överväganden spelade en stor roll i denna transformation från tidiga US till *sena US*. Dels pekar han på influenser från det politiska skeendet i Europa med framväxten av nazismen liksom från den politiska utvecklingen i Sverige med socialdemokratins framgång med folkhemsideologin. Dels framhåller han hur aktörerna själva gjorde politiska ställningstaganden i sina teorier och argument. Denna ansats – att tolka filosofiska idéer mot den politiska kontexten som författarna lever i eller i relation till de egna politiska idealen som författarna omfattar – är inte utan vissa risker, låt vara att denna analysmetod blivit populär med Foucault och Skinner – den undervärderar den interna logiska dynamiken i argument och problemställningar.

Politiken kom till följande tre uttryck i den *tidiga* och *sena US*:

1. Den politiska utvecklingen i Tyskland framtvängde ett klagande om vad den så kallade *värdenihilismen* innebar konkret. Kunde den implicera det slags nihilism som började praktiseras efter *Machtübernahme* 1933? Både inhemska och utländska teoretiker beskyllde den *tidiga US* för att legitimera upplösningen av moraliska restriktioner på beteende. Det blev emellertid den *sena US* som kom att revidera värdenihilismen så att den blev immun mot Nietzscheanskt inspirerade ansatser till att ersätta "slavmoral" med "herrefolksmoral".
2. Den svenska politiska utvecklingen under mellankrigstiden med socialdemokratins förvandling från ett marxistiskt inspirerat parti till ett folkhemsparti med ett modernistiskt reformprogram påkallade en reaktion från de ledande filosoferna om de var villiga att stödja den nya reformpolitiken från 1933 eller inte. Medan Hägerström hade ett radikalt politiskt budskap inom den *tidiga US*

med sin kulturkritik av moral, religion och rätt, så kom den *sena US* att betona den politiska neutraliteten såsom princip för filosofiskt tänkande.

3. Det modernistiska genomslaget på 30- och 40-talen: Filosofin behöver inte alltid externa stimulanser såsom de omvälvande händelserna under 30-talet (judeförföljelserna, skotten i Ådalen, etc.), utan universitetsfilosofin har ofta en allmän inverkan på kulturen (modernism, postmodernism). Både den *tidiga* och *sena US* hade stor betydelse för den allmänna debatten och kulturen generellt, med Hägerström och Hedenius som de mest inflytelserika. Bland de samhällsvetare med ursprung i US som kom att dominera debatten under ett tjugotal år kan nämnas Myrdal, Tingsten och dansken Alf Ross.

Strang analyserar dessa tre politiska moment i den *tidiga* och *sena US* med både insikt och elegans. Han ser också i den skandinaviska rättsrealismens teorier om rätt och rättvisa ett starkt politiskt element. Medan den *tidiga US* lanserade mera radikala åsikter om rätten, var den *sena US* betydligt mindre radikal och därmed mera acceptabel för juridikens företrädare.

Att filosofer inte är främmande för politisk verksamhet visar Strang flera exempel på i dessa väl skrivna idéhistoriska skisser. Man kan till exempel nämna den vänster-radikale Neurath och högeraktivisten Kaila inom den logiska empirismen, dvs. det finns inget logiskt samband mellan epistemologi och ontologi å ena sidan och politisk ideologi å andra sidan!

Dessutom vill JS i sin avhandling driva en fjärde tes, nämligen att den utifrån kommande filosofiinriktningen "logisk empirism" spelade en avgörande roll i brottet mellan den *tidiga* och *sena US*. Att JS fokuserar så mycket på den logiska empirismen kan hänga samman med att Eino Kaila inte bara var en kunnig filosof utan även med att han i sitt sakkunnighetsutlåtande till

Uppsala universitet 1945 föredrog de forskare som hörde till den sena US framför de som bekände sig till den tidiga US. Han avgjorde på sätt och vis alla de personstrider som kännetecknade den tidiga US.

För de som är intresserade av de politiska aspekterna av US erbjuder denna bok en mycket gedigen introduktion, med analyser av Olivecronas extremism, Lundstedts socialdemokrati och Tingstens rodd från vänster till höger samt Gunnar Myrdals originella utveckling av värdenihilismen till en egen ekonomisk forskningsmetodologi.

Kanske kunde man invända att JS överbetonar betydelsen av den logiska empirismen för brottet mellan den tidiga och sena US. Den ende i Sverige som omfattande flera av Wienkretsens idéer var Åke Petzäll i Lund. Hans många försök att skapa kontakt mellan US och Wienkretsen inkluderar den underbara historien, som Strang återger, om hur Einar Tegen (från US men verksam i Lund) misslyckades med att diskutera sin radikala kritik av den logiska positivismen med dess främsta företrädare på 30-talet.

Både den tidiga och senare US bedrev det slags filosofi som kan kallas "kulturkritik", t.ex. Hägerströms och Hedenius religionskritik. Men varken den tidiga eller sena US var en hemvist för politisk radikalism, allmänt sett. Då kunde Stockholmsskolans ekonomer leverera direkt politiskt relevanta idéer för socialdemokratins nya policies för att tämja kapitalismen. Det är sant att Myrdal var en av de tongivande i Stockholmsskolan, men de andra – Wigforss, Lindahl och Lundberg – hade ingen anknytning till US.

Vad Tegen starkt vände sig emot hos den logiska positivismen var fenomenalismen hos Neurath och Carnap i form av så kallade protokollsatsen såsom grundvalen för empirisk kunskap. Tegen framhöll med enfaset att US – både Hägerström och Phalén – avvisade fenomenologi såsom en framkomlig väg för kunskapsteori. Därmed kom den äldre US att ställa sig vid sidan om betydande trender i både analytisk och kontinental europeisk

filosofi.

Referenser

- Bengtsson, Jan, 1991. *Den fenomenologiska rörelsen i Sverige: Mottagande och inflytande 1900–1968*. Göteborg: Daidalos.
- Källström, Staffan, 1986. *Den gode nihilisten: Axel Hägerström och striderna kring uppsalafilosofin*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Nordin, Svante, 1984. *Från Hägerström till Hedenius*. Bodaford: Doxa.

Jan-Erik Lane är professor i statsvetenskap vid Universitetet Freiburg.

Maycraft Kall, Wendy, 2010. *The Governance Gap: Central-Local Steering & Mental Health Reform in Britain and Sweden*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Anmälan av B. Guy Peters.

When policy scientists begin to study a policy issue, we often think we know what the problem really is. Much of the literature in public policy tends to assume that policies come labeled neatly and precisely, rather like presents under the Christmas tree. That is, however, rarely the case and in many ways the crucial debates on policy interventions by government come as the actors involved attempt to define exactly what the problem is, and therefore how the public sector will attempt to "solve" the problem.

This political conflict over the definitions of policy problems occurs at two levels. The deeper level is perhaps defining the underlying dimensions of the problem, and therefore attempting to design the instruments that would be most suitable and most effective in addressing the problem. For example, some policy problems represent the need to deliver public goods, while others may involve the public sector delivering what are in essence private goods. Some problems can be solved incrementally, while others must